

Czesław Paweł Kłak*

**STANDARD RZETELNEGO
POSTĘPOWANIA SĄDOWEGO W SPRAWIE KARNEJ
A EUROPEJSKI NAKAZ ARESZTOWANIA
– UWAGI NA TLE EUROPEJSKIEJ KONWENCJI
O OCHRONIE PRAW CZŁOWIEKA
I PODSTAWOWYCH WOLNOŚCI**

I. Wprowadzenie

Zakres przedmiotowy rzetelnego postępowania sądowego (rzetelnego procesu sądowego, słusznej rozprawy sądowej¹), o którym mowa w art. 6 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności² wyznaczają dwa pojęcia: „prawa i obowiązki o charakterze cywilnym” oraz „rozstrzygnięcie o zasadności oskarżenia w sprawie karnej” (ust. 1)³. Dodatkowo w przypadku „oskarżenia w sprawie karnej” posłużono się pojęciem „czynu zagrożonego karą” (art. 6 ust. 2), przyznając osobie oskarżonej o taki czyn prawo do niezwłocznego otrzymania szczegółowej informacji w języku dla niej zrozumiałym o istocie i przyczynie skierowanego przeciwko niej oskarżenia, posiadania odpowiedniego czasu i możliwości przygotowania obrony, bronięcia się osobiście lub przez ustanowionego obrońcę, a jeśli nie ma wystarczających środków na pokrycie kosztów obrony – do bezpłatnego korzystania z pomocy obrońcy wyznaczonego z urzędu, gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości, przesłuchania lub spowodowania przesłuchania świadków oskarżenia oraz żądania obecności i przesłuchania świadków obrony na takich

* Dr Czesław Paweł Kłak – adiunkt w Katedrze Prawa Karnego i Postępowania Karnego Zamiejscowego Wydziału Prawa i Administracji Wyższej Szkoły Prawa i Administracji Przemysł–Rzeszów, wykładowca Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury.

¹ B. Gronowska, *Europejski Trybunał Praw Człowieka. W poszukiwaniu efektywnej ochrony praw jednostki*, Toruń 2011, s. 163.

² Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.

³ J. Połatyńska, *Prawo do rzetelnego procesu sądowego (w:) Prawa człowieka. Wybrane zagadnienia i problemy*, red. L. Koba, W. Waclawczyk, Warszawa 2009.

samych warunkach jak świadków oskarżenia oraz korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli nie rozumie lub nie mówi w języku używanym w sądzie.

Pojęcie „praw i obowiązków o charakterze cywilnym”, jak również „rozstrzygnięcia o zasadności oskarżenia w sprawie karnej” i „czynu zagrożonego karą” mają na gruncie Konwencji charakter autonomiczny, a to powoduje, że podlegają interpretacji, która jest niezależna od rozumienia ich znaczenia na gruncie prawa krajowego⁴. Co istotne, nie może być to wykładnia zawężająca.

II. Pojęcie „oskarżenia w sprawie karnej” i „czynu zagrożonego karą”

Gwarancje, o których mowa w art. 6 Konwencji Europejskiej, przysługują w „wytoczonej” przeciwko osobie sprawie karnej. „Wytoczenie” sprawy karnej jest następstwem sformułowania „oskarżenia” w autonomicznym rozumieniu Konwencji.

Przez „oskarżenie”, o którym mowa w art. 6 ust. 1 Konwencji Europejskiej, rozumie się oficjalne poinformowanie danej osoby przez właściwy organ o zarzucie popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary – tj. oficjalne poinformowanie (urzędową notyfikację) danej osoby o zarzucanym jej czynie karnym⁵. Od tego momentu rozpoczyna się „sprawa karna”, co ma zasadnicze znaczenie m.in. dla oceny, czy zachowano wymóg „rozsądnego czasu” postępowania⁶. Może to być również inna czynność niż formalne przedstawienie zarzutów, z której wynikać będzie, że taki zarzut został sformułowany, a osoba znajduje się w kręgu podejrzeń i zarzuca się jej określone zachowanie zabronione, co oznacza, że zmienia się sytuacja procesowa danej osoby, zaś skutek tej czynności znacząco wywiera wpływ na jej sytuację prawną. W orzecznictwie strasburskim przyjęto, że skierowanie ścigania przeciwko konkretnej osobie, nawet jeżeli nie zostały jej formalnie przedstawione zarzuty, należy ocenić w kategorii „oskarżenia”, o którym mowa w art. 6 Konwencji, np. zatrzymanie danej osoby, jej przeszukanie lub przeszukanie jej domu czy też pierwsze przesłuchanie osoby podejrzanej⁷.

⁴ Wyrok ETPC z 25 lutego 1993 r. w sprawie *Funke v. Francja*, nr skargi 10828/84, LEX nr 80676; decyzja EKPC z 7 grudnia 1970 r. w sprawie *Duhs v. Szwecja*, nr skargi 12995/87, LEX nr 109104; wyrok ETPC z 8 kwietnia 2004 r. w sprawie *Weh v. Austria*, nr skargi 38544/97, LEX 125873; wyrok ETPC z 22 listopada 2005 r. w sprawie *Antononkov i in. v. Ukraina*, nr skargi 14183/02, LEX nr 165395; wyrok ETPC z 17 września 2009 r. w sprawie *Scoppola v. Włochy (nr 2)*, nr skargi 10249/03, LEX nr 514350 (wszystkie wyroki ETPC dostępne na stronie www.echr.coe.int, a niektóre z nich także w systemie LEX).

⁵ Wyrok ETPC z 6 września 2005 r. w sprawie *Solov v. Ukraina*, nr skargi 655118/01, LEX nr 156619; wyrok ETPC z 20 października 1997 r. w sprawie *Serves v. Francja*, nr skargi 20225/92, LEX nr 79567; wyrok ETPC z 10 grudnia 1982 r. w sprawie *Corigliano v. Włochy*, nr skargi 8304/78, LEX nr 80822; wyrok ETPC z 7 kwietnia 2005 r. w sprawie *Calleja v. Malta*, nr skargi 75274/01, LEX nr 150045.

⁶ Wyrok ETPC z 19 października 2000 r. w sprawie *Włoch v. Polska*, nr skargi 27785/95, LEX nr 42800.

⁷ P. Hofmański, A. Wróbel (w:) *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, t. I *Komentarz do artykułów 1–18*, pod. red. L. Garlickiego, Warszawa 2010, s. 276.

Nie ma konwencyjnej definicji pojęcia „sprawa karna”. Trybunał w swym orzecznictwie wypracował kryteria, którymi posługuje się przy ocenie, czy dane postępowanie ma taki charakter. Są to: zakwalifikowanie sprawy w prawie wewnętrznym, natura czynu karalnego oraz stopień surowości grożącej „kary”, jak też kryterium sposobu naruszenia Konwencji⁸. Pierwsze z tych kryteriów ma charakter wybitnie formalny, a zarazem wstępny. Uznanie danego postępowania za „karne” w zasadzie może przesądzić o przyjęciu, że występuje „oskarżenie w sprawie karnej”⁹. W sytuacji gdy wystąpią wątpliwości, prowadzona będzie dalsza analiza, zasadniczo bowiem charakter „karny” danego postępowania w prawie wewnętrznym pokrywać się bowiem z rozumieniem pojęcia „sprawy karnej” na gruncie Konwencji, pod warunkiem że wobec danej osoby sformułowane zostaną zarzuty („oskarżenie”), a zarzucany czyn należał będzie do systemu prawa karnego. W takim przypadku Trybunał nie może uznać, że sprawa nie ma „charakteru karnego” i przyjąć, że gwarancje wskazane w art. 6 Konwencji nie obowiązują. Jeżeli jednak w danym porządku prawnym dane postępowanie nie zalicza się do postępowania karnego, to i tak może być objęte gwarancjami, o których mowa w art. 6 Konwencji, jeżeli możliwe jest nałożenie na konkretną osobę obowiązku w ramach postępowania represyjnego¹⁰.

Aby art. 6 Konwencji znalazł zastosowanie – poprzez sformułowanie „oskarżonego o popełnienie czynu zagrożonego karą” – niezbędne jest, aby za zawinione naruszenie nakazu lub zakazu, wynikającego z dyspozycji danego przepisu, ustawodawstwo krajowe przewidywało sankcję w postaci „kary” (kryterium „czynu karalnego” w rozumieniu Konwencji) lub powodowało odpowiedzialność w formie sankcji, która przez swą naturę i stopień zagrożenia (dolegliwości) przynależy do sfery „karnej” (kryterium surowości grożącej „kary”)¹¹.

Tym samym aby uznać dany czyn za spełniający wymogi, o których mowa w art. 6 Konwencji, musi on należeć do sfery „karnej”¹². Jak stwierdził Europejski Trybunał Praw Człowieka, „karę” wymierza się dla odплаты i odstraszenia samego sprawcy oraz innych potencjalnych sprawców. „Kara” w rozumieniu art. 6 Konwencji musi mieć więc charakter zarówno represyjny, jak i prewencyjny¹³. Środek

⁸ M.A. Nowicki, *Europejska Konwencja Praw Człowieka. Wybór orzecznictwa*, Warszawa 1998, s. 133 i cytowane tam orzecznictwo strasburskie.

⁹ P. Hofmański, A. Wróbel, *op. cit.*, s. 274.

¹⁰ Wyrok ETPC z 27 września 2007 r. w sprawie *Estate of Nitschke v. Szwecja*, nr skargi 6301/05, LEX nr 306237.

¹¹ Wyrok ETPC z 24 września 1997 r. w sprawie *Garyfallou AEBE v. Grecja*, nr skargi 18996/91, LEX nr 79585; decyzja ETPC z 15 czerwca 1999 r. w sprawie *W.S. v. Polska*, nr skargi 37607/97, LEX nr 41102; wyrok ETPC z 25 sierpnia 1987 r. w sprawie *Lutz v. Niemcy*, nr skargi 9912/82, LEX nr 81036; wyrok ETPC z 9 grudnia 1994 r. w sprawie *Schouten i Meldrum v. Holandia*, nr skargi 19005/91, LEX nr 80505; wyrok ETPC z 2 lipca 2002 r. w sprawie *Oktan v. Francja*, nr skargi 33402/96, LEX nr 82253.

¹² Decyzja ETPC z 9 października 2003 r. w sprawie *Szott-Medyńska*, nr skargi 47414/99, LEX nr 81427.

¹³ M.A. Nowicki, *Wokół Konwencji Europejskiej. Krótki komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, Kraków 2002, s. 174 i cytowane tam orzecznictwo; wyrok ETPC z 23 lipca 2002 r. w sprawie *Janosevic v. Szwecja*, nr skargi 34619/97, LEX nr 75486.

nieuznawany w danym ustawodawstwie za „karę” w rozumieniu prawa karnego, a spełniający wskazane kryteria, będzie więc „karą” w rozumieniu Konwencji. Dlatego też uznano, że istniejący we Francji środek, polegający na przyznawaniu punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego, który ma niewątpliwie charakter represyjny, jak również prewencyjny, wykazując podobieństwo do kar dodatkowych wymierzanych w sprawach karnych, jest „karą” w rozumieniu art. 6 Konwencji¹⁴. Natomiast natychmiastowe odebranie prawa jazdy sprawcy przestępstwa drogowego nie wchodzi w zakres art. 6 ust. 1 Konwencji, gdyż nie ma charakteru punitwnego i nie jest związane z jakimkolwiek rozstrzygnięciem o winie i karze¹⁵. Wskazane rozumowanie Trybunału jest słuszne: w pierwszym z przytoczonych przykładów niewątpliwie występuje stwierdzenie naruszenia przepisów prawa ruchu drogowego, które musi być skutkiem stwierdzenia „winy” (zarzucalności) w tym zakresie, a wymierzany środek niewątpliwie ma charakter zarówno represyjny, jak i prewencyjny. Natomiast w tym drugim przypadku działanie uprawnionego organu nie następuje w wyniku stwierdzenia „winy”, lecz jest jedynie następstwem jej uprawdopodobnienia, a stosowany środek ma celu wyłącznie prewencyjny (zapobiegawczy) charakter.

Podsumowując: „kara” w rozumieniu Konwencji nie musi pokrywać się z pojęciem „kary” w systemie prawa wewnętrznego – nie musi to być kara w rozumieniu danego systemu prawa karnego. Pojęcia „oskarżenia w sprawie karnej” i „czynu zagrożonego karą”, o których mowa w art. 6 Konwencji, są – jak już wskazano – autonomiczne¹⁶, niemniej jak podkreśla się w doktrynie i orzecznictwie, jeżeli według prawa krajowego występuje „oskarżenie karnoprawne” (czyn należy do sfery prawa karnego), Europejski Trybunał Praw Człowieka nie może uznać, że nie jest to „oskarżenie w sprawie karnej” w rozumieniu art. 6 Konwencji¹⁷, jak też że dany czyn nie jest „czynem zagrożonym karą”, o którym mowa w art. 6 ust. 2 Konwencji, oczywiście pod warunkiem, że „kara” będzie miała podwójny charakter, o którym była mowa powyżej¹⁸, a jej wymierzenie jest następstwem ustalenia „winy”. W innym przypadku, tj. gdy „kara” będzie miała wyłącznie charakter represyjny lub prewencyjny, zaliczenie danego środka w prawie wewnętrznym do „sfery prawa karnego”, tj. uznanie za karę kryminalną, nie będzie wiążące dla Trybunału. Trafnie zatem zauważa B. Gronowska¹⁹, że fakt, iż w konkretnym krajowym porządku prawnym dany środek traktowany jest jak kara kryminalna (a zatem należy do „sfery prawa

¹⁴ M.A. Nowicki, *Wokół Konwencji...*, s. 174.

¹⁵ M. Balcerzak (w:) B. Gronowska, T. Jasudowicz, M. Balcerzak, M. Libiszewski, R. Mizerski, *Ochrona praw człowieka*, Toruń 2005, s. 277 i cytowane tam orzecznictwo ETPC.

¹⁶ Wyrok ETPC z 10 listopada 2004 r. w sprawie *Achour v. Francja*, nr skargi 67335/01, LEX nr 142218; wyrok ETPC z 11 lutego 2003 r. w sprawie *Hammern v. Norwegia*, nr skargi 30287/96, LEX nr 78070; wyrok ETPC z 28 października 1999 r. w sprawie *Escoubet v. Belgia*, nr skargi 26780/95, LEX nr 76937.

¹⁷ P. Hofmański, *Konwencja Europejska a prawo karne*, Toruń 1995, s. 222 i cytowane tam orzecznictwo.

¹⁸ B. Gronowska, *Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Maaouia przeciwko Francji*, Prokuratura i Prawo 2001, nr 2, s. 174–175.

¹⁹ *Ibidem*, s. 174.

karnego” – Cz.P. Kłak), nie może być sam przez się decydujący, aby stwierdzić na poziomie procedury Konwencji, że środek ten jest faktycznie karą kryminalną, a zatem podlegać ma standardowi art. 6 Konwencji.

Zaprezentowane stanowisko jest jak najbardziej racjonalne. Skoro ustawodawstwo danego kraju uznaje konkretny czyn za należący do sfery prawa karnego, a grożąca „kara” spełniać ma cele indywidualno-prewencyjne i ogólnoprewencyjne, Trybunał nie może tego nie uwzględnić. Natomiast w przypadku, gdy wystąpią wątpliwości co do charakteru (celów) grożącej „kary”, mimo że ustawodawstwo krajowe uznawać będzie, że jest to kara kryminalna, Trybunał ma możliwość oceny, czy w danym przypadku art. 6 Konwencji może mieć zastosowanie. Jest to jednak problem teoretyczny, albowiem współcześnie nie kwestionuje się, że kara w systemie prawa karnego spełniać musi zarówno cele indywidualno-prewencyjne, jak i ogólnoprewencyjne.

Jak zauważa M.A. Nowicki, sprawy, w których pojawiają się kwestie związane z uznaniem sprawy za karną, dotyczą procedur nienależących do postępowań karnych w krajowym systemie prawnym²⁰. W związku z powyższym w takim przypadku Trybunał władny jest ocenić, czy dany czyn, np. zaklasyfikowany w prawie wewnętrznym jako „przewinienie dyscyplinarne”, spełnia kryteria „oskarżenia w sprawie karnej”²¹, a w konsekwencji uznania za „czyn zagrożony karą”. W tym zakresie, jak stwierdził Europejski Trybunał Praw Człowieka, wiodące znaczenie prawa do sprawiedliwego procesu w demokratycznym społeczeństwie składaniać powinno do pojmowania terminu „oskarżenie w sprawie karnej” w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji w sposób zgodny raczej „z jego istotą” niż „formalistycznie”²². Państwa muszą bowiem zapewnić, aby każdy, kto jest oskarżony o popełnienie czynu zagrożonego karą, mógł korzystać z gwarancji ustanowionych w art. 6 Konwencji²³. Dlatego też w tych „wątpliwych” przypadkach Trybunał dokonuje oceny, posługując się kryterium sposobu naruszenia Konwencji lub rodzaju i rozmiaru (zagrożenie i wymiar) kary²⁴. Biorąc pod uwagę kryterium sposobu naruszenia Konwencji, Trybunał bada, czy w danym państwie nie poczyniono starań, aby przeprowadzić postępowanie w taki sposób, aby zachowanie gwarancji z art. 6 Konwencji nie było konieczne²⁵. Uwzględniając kryterium sposobu naruszenia Konwencji oraz rodzaju i rozmiaru grożącej „kary dyscyplinarnej”, Trybunał uznał, że art. 6 Konwencji nie ma zastosowania do każdego postępowania dyscyplinarnego, w szczególności gdy postępowanie wiąże się z możliwością wymierzenia sankcji typowo dyscyplinarnej, a nie

²⁰ M.A. Nowicki, *Wokół Konwencji...*, s. 174.

²¹ Wyrok ETPC w sprawie *Demicoli v. Malta*, nr skargi 13057/87, LEX nr 81159.

²² Wyrok ETPC z 27 lutego 1980 r. w sprawie *Deweer v. Belgia*, nr skargi 6903/75, LEX nr 80809.

²³ Wyrok ETPC z 17 grudnia 1996 r. w sprawie *Vacher v. Francja*, nr skargi 20368/92, LEX nr 79881; wyrok ETPC z 25 marca 1983 r. w sprawie *Minelli v. Szwajcaria*, nr skargi 8660/79, LEX nr 80843.

²⁴ P. Hofmański, *Konwencja Europejska...*, s. 222; M.A. Nowicki, *Wokół Konwencji...*, s. 174–175.

²⁵ P. Hofmański, *Konwencja Europejska...*, s. 222.

pozbawienia wolności²⁶. Jeżeli za dany czyn grozi kara aresztu lub wysoka grzywna, postępowanie rozstrzygające w przedmiocie tej kary może prowadzić do konieczności zapewnienia gwarancji, o których mowa w art. 6 Konwencji²⁷.

Innymi słowy „czyn zagrożony karą” w rozumieniu Konwencji to czyn, za który w postępowaniu karnym lub innym o charakterze „represyjnym”, będącym wynikiem postawienia w „stan oskarżenia”, może być wymierzona „kara”, tj. sankcja spełniająca zarówno cele represyjne, jak i prewencyjne o określonym stopniu dolegliwości, a jej wymierzenie uzależnione jest od przypisania (udowodnienia) sprawcy „winy”.

Gwarancje, o których mowa, przysługują, jeżeli choć jedno ze wskazanych kryteriów prowadzi do uznania, że sprawa ma charakter „karny”, zaś przedmiotem postępowania jest rozstrzygnięcie zasadności „oskarżenia” w takiej sprawie, co jest głównym przedmiotem tego postępowania. W rozumieniu Konwencji „sprawa karna” ma ściśle powiązanie z „rozstrzygnięciem zasadności oskarżenia”, co jednoznacznie wskazuje, że tylko postępowanie co do istoty takiej sprawy, a zatem istoty „oskarżenia”, bezwzględnie objęte jest gwarancjami wynikającymi z art. 6 Konwencji.

Uwzględniając powyższe tezy, Trybunał uznał, że art. 6 Konwencji nie znajduje zastosowania m.in. do:

- postępowania przed sejmowymi komisjami śledczymi²⁸;
- postępowania w przedmiocie uchylenia immunitetu parlamentarnego²⁹;
- postępowania dotyczącego kontroli postanowienia o tymczasowym aresztowaniu³⁰;
- postępowania dotyczącego wyłącznie sposobu wykonywania postanowienia o tymczasowym aresztowaniu³¹;
- postępowania, w którym rozpatrywane są wnioski o uchylenie tymczasowego aresztowania³²;
- postępowania prowadzonego na skutek zażalenia³³;
- postępowania w przedmiocie tymczasowego zajęcia mienia³⁴;

²⁶ M.A. Nowicki, *Wokół Konwencji...*, s. 174–175 i 176–177.

²⁷ Decyzja ETPC z 17 stycznia 2006 r. w sprawie *Więcek v. Polska*, nr skargi 19795/02, LEX nr 168764; wyrok ETPC z 24 lutego 1994 r. w sprawie *Bendenoun v. Francja*, nr skargi 12547/86, LEX nr 80537.

²⁸ Wyrok ETPC z 9 lipca 2002 r. w sprawie *Giovanni Montera v. Włochy*, nr skargi 64713/01.

²⁹ Decyzja EKPC z 3 maja 1993 r. w sprawie *Ziegler v. Szwajcaria*, nr skargi 19890/92, DR 74/234.

³⁰ Decyzja EKPC z 18 grudnia 1974 r. w sprawie *X v. Niemcy*, nr skargi 6541/74, publikacja na stronie www.echr.coe.int.

³¹ Decyzja EKPC z 12 października 1977 w sprawie *X v. Niemcy*, nr skargi 7034/75, DR 10/46.

³² Decyzja EKPC z 21 stycznia 1987 r. w sprawie *Woukam Moudefo v. Francja*, nr skargi 10868, DR 51/62.

³³ P. Hofmański, *Konwencja Europejska...*, s. 222 i cytowane tam orzecznictwo.

³⁴ Decyzja ETPC z 18 września 2006 r. w sprawie *Dogmoch v. Niemcy*, nr skargi 26315/03, LEX nr 280875.

- postępowania w przedmiocie wykonania orzeczenia sądu zagranicznego³⁵;
- postępowania sądowego kontrolującego legalność zatrzymania, do którego odnoszą się gwarancje zawarte w art. 5 Konwencji³⁶;
- postępowania w sprawie wniosku o wyznaczenie obrońcy z urzędu³⁷;
- postępowania w sprawie o ekstradycję³⁸;
- postępowania w sprawie wznowienia postępowania karnego³⁹;
- postępowania amnestyjnego⁴⁰;
- postępowania w sprawie warunkowego przedterminowego zwolnienia⁴¹;
- postępowania w przedmiocie odwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia⁴²;
- postępowań mających wyłącznie proceduralny charakter⁴³.

W przywołanych postępowaniach nie jest rozpoznawana zasadność „oskarżenia w sprawie karnej”, nie to jest bowiem ich przedmiotem. W postępowaniach tych, mimo że w prawie krajowym przynależą do szeroko rozumianego postępowania karnego, nie ustala się kwestii winy ani nie decyduje o wymiarze kary, nie przeprowadza w tym celu dowodów, nie ocenia zasadności sformułowania zarzutów wobec danej osoby, a zatem nie „rozstrzyga” istoty sprawy – istoty „oskarżenia”. Nie analizuje się więc czynu zabronionego „pod groźbą kary”, lecz kwestie incydentalne (wpadkowe) wyłaniające się w toku rozpoznawania sprawy karnej (np. postępowania zażaleniowe) lub leżące po wydaniu prawomocnego orzeczenia (postępowania amnestyjne), co nie mieści się w pojęciu „rozstrzygnięcia o zasadności oskarżenia w sprawie karnej”.

Pamiętać należy, że mimo iż w tle tych postępowań pozostaje „czyn zabroniony pod groźbą kary” we wskazanym powyżej rozumieniu, to nie jest on głównym przedmiotem tego postępowania, co wyklucza wymóg zapewnienia wszelkich gwarancji wynikających z art. 6 Konwencji. Inaczej jest np. w postępowaniu przed organem

³⁵ Wyrok ETPC z 18 grudnia 2008 r. w sprawie *Saccoccia v. Austria*, nr skargi 69917/01, LEX nr 468510.

³⁶ C. Nowak, *Prawo do rzetelnego procesu sądowego w świetle EKPC i orzecznictwa ETPC* (w:) *Rzetelny proces karny*, pod red. P. Wilińskiego, Warszawa 2009, s. 100; decyzja ETPC z 30 listopada 2000 r. w sprawie *D.D. v. Polska*, nr skargi 29461/95, LEX nr 45220.

³⁷ Wyrok ETPC z 12 czerwca 2003 r. w sprawie *Gutfreund v. Francja*, nr skargi 45681/99.

³⁸ Wyrok ETPC z 16 kwietnia 2002 r. w sprawie *Peñafiel Salado v. Hiszpania*, nr skargi 65964/01.

³⁹ Wyrok ETPC z 3 października 2000 r. w sprawie *Löffler v. Austria*, nr skargi 30546/96, LEX nr 76711; wyrok ETPC z 29 lipca 2004 r. w sprawie *San Leonard Ban Club v. Malta*, nr skargi 77562/01, LEX nr 139415; decyzja EKPC z 16 maja 1995 r. w sprawie *Oberschlick v. Austria*, nr skargi 19255/92 i 21655/92 (połączone), DR 81 – A/5

⁴⁰ Wyrok ETPC z 13 maja 2003 r. w sprawie *Montcornet de Daumont v. Francja*, nr skargi 59290/00, LEX nr 285535.

⁴¹ Wyrok ETPC z 7 maja 1990 r. w sprawie *Adrian v. Austria*, nr skargi 16266/90, LEX nr 109063.

⁴² Decyzja EKPC 9 maja 1994 r. w sprawie *Sampson v. Cypr*, nr skargi 19774/92, DR 77 – A/69; decyzja EKPC z 6 grudnia 1977 r. w sprawie *X. v. Szwajcaria*, nr skargi 76448/76, DR 11/175.

⁴³ Decyzja EKPC z 12 października 1994 r. w sprawie *Vadbolski i Demonet v. Francja*, nr skargi 22404/93, DR 79 – A/79.

państwowym, który za dany czyn władny jest wymierzyć karę aresztu lub wysoką grzywnę, po uprzednim stwierdzeniu winy „oskarżonego”⁴⁴, w takim bowiem postępowaniu wymierzenie kary następuje po rozpoznaniu sprawy, a więc ustaleniu zasadności sformułowania wobec danej osoby zarzutów.

Z powyższego wynika w sposób niebudzący wątpliwości, że gwarancje zawarte w art. 6 Konwencji przysługują tylko i wyłącznie w postępowaniu zmierzającym do rozstrzygnięcia istoty sprawy karnej⁴⁵, tj. zasadności zarzutów sformułowanych wobec podejrzanego (oskarżonego), obejmując swym zakresem nie tylko etap sądowny (postępowanie przed sądem), ale także etap przedsądowy – postępowanie przygotowawcze (dochodzenie, śledztwo)⁴⁶. Gwarancje wynikające z art. 6 Konwencji odnoszą się także do postępowania odwoławczego, gdy takie postępowanie zostało wprowadzone⁴⁷. Jak wynika z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, art. 6 Konwencji ma również zastosowanie do postępowania kasacyjnego oraz postępowania przed sądami konstytucyjnymi, jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że postępowania te stanowią dalszy etap odpowiedniego postępowania karnego i ich skutki mogą mieć decydujące znaczenie dla skazanego⁴⁸.

Postępowania, które nie zmierzają do merytorycznego rozpoznania sprawy, nie są objęte gwarancjami, o których mowa w art. 6 Konwencji, choćby związane były z wolnościami lub prawami gwarantowanymi konwencyjnie lub miały istotne znaczenie dla podejrzanego (oskarżonego) albo skazanego⁴⁹. Artykuł 6 Konwencji jednoznacznie wymaga, aby w danym postępowaniu chodziło o rozstrzygnięcie zasadności „oskarżenia” w sprawie karnej, tj. o winie lub jej braku, a także o ewentualnej karze⁵⁰. Tym samym postępowanie incydentalne (np. zainicjowane na skutek wniesienia zażalenia na zastosowanie tymczasowego aresztowania) nie spełnia tego kryterium⁵¹, nie jest to bowiem postępowanie co do istoty sprawy zmierzające do rozstrzygnię-

⁴⁴ A. Redelbach, *Prawa naturalne. Prawa człowieka. Wymiar sprawiedliwości. Polacy wobec Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, Toruń 2000, s. 297.

⁴⁵ Wyrok ETPC z 29 września 2009 r. w sprawie *Kiss v. Węgry*, nr skargi 26958/05, LEX nr 51842; wyrok ETPC z 27 lipca 2006 r. w sprawie *Mamič v. Słowenia*, nr skargi 75778/01, LEX nr 187276.

⁴⁶ M.A. Nowicki, *Wokół Konwencji...*, s. 175; wyrok ETPC z 6 czerwca 2000 r. w sprawie *Magee v. Wielka Brytania*, nr skargi 28135/95, LEX nr 76768; wyrok ETPC z 20 czerwca 2002 r. w sprawie *Berliński v. Polska*, nr skargi 27715/95, LEX nr 53648; wyrok ETPC z 25 czerwca 2002 r. w sprawie *Migoń v. Polska*, nr skargi 24244/94, LEX nr 53649; wyrok ETPC z 13 lutego 2001 r. w sprawie *Lietzow v. Niemcy*, nr skargi 24479/94, LEX nr 76284; wyrok ETPC z 4 października 2005 r. w sprawie *Becciev v. Mołdawia*, nr skargi 9190/03, LEX nr 157757.

⁴⁷ M.A. Nowicki, *Wokół Konwencji...*, s. 175; wyrok ETPC z 1 kwietnia 2010 r. w sprawie *Buijen v. Niemcy*, nr skargi 27804/05, LEX nr 566443.

⁴⁸ C. Nowak, *op. cit.*, s. 101 i cytowane tam orzecznictwo; wyrok ETPC z 17 stycznia 1970 r. w sprawie *Delcourt v. Belgia*, nr skargi 2689/65, LEX nr 80778; wyrok Wielkiej Izby ETPC z 26 lipca 2002 r. w sprawie *Meflah i in. v. Francja*, nr skargi 32911/96, LEX nr 75488.

⁴⁹ P. Hofmański, A. Wróbel, *op. cit.*, s. 279.

⁵⁰ P. Hofmański, *Konwencja Europejska...*, s. 222 i cytowane tam orzecznictwo; decyzja EKPC z 18 października 1995 r. w sprawie *Jackiewicz v. Polska*, nr skargi 23980/94, LEX nr 40913; decyzja EKPC z 5 marca 1980 r. w sprawie *X v. Austria*, nr skargi 8289/78, DR 18/160.

⁵¹ *Ibidem*.

cia o zasadności „oskarżenia”. Ponadto trzeba mieć na względzie, że gwarancje, o których mowa w art. 6 Konwencji, chronią osobę, która staje w obliczu „oskarżenia”, celem zapewnienia jej należytych gwarancji obrony przed sformułowanym zarzutem⁵². Innymi słowy, art. 6 Konwencji odnosi się do „rozstrzygnięcia oskarżenia w sprawie karnej” i zmierza do zagwarantowania rzetelności oceny, czy oskarżony jest winny popełnienia czynów, o które został „oskarżony” w wytoczonej przeciwko niemu „sprawie karnej”⁵³.

Ze względu na temat niniejszego opracowania warto zaznaczyć, że w odniesieniu do postępowania ekstradycyjnego Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał, że postępowanie to nie mieści się w pojęciu „rozstrzygnięcia o zasadności oskarżenia w sprawie karnej”, albowiem w jego ramach nie jest badana wina indywidualna, zaś dokonywana ocena odnośnie do czynów zarzuconych osobie objętej wnioskiem ekstradycyjnym nie zmierza do ustalenia jej odpowiedzialności karnej⁵⁴. Stanowisko to konsekwentnie prezentowane jest w orzecznictwie strasburskim⁵⁵. Jak dobitnie wskazano w decyzji EKPC z 12 marca 1984 r. w sprawie *E.M. Kirkwood v. Zjednoczone Królestwo*, nr skargi 10479/93, postępowanie ekstradycyjne nie jest klasycznym postępowaniem karnym i nie stanowi postępowania karnego w rozumieniu art. 6 Konwencji Europejskiej⁵⁶. Takie samo stanowisko EKPC wyraziła w decyzji z dnia 5 grudnia 1989 r. w sprawie *P., R.H. i L.L. v. Austria*, nr skargi 15776/89⁵⁷, gdzie podkreślono, że przypisanie winy może nastąpić wyłącznie przez właściwy sąd w następstwie jej udowodnienia; w decyzji z dnia 8 lutego 1990 r. w sprawie *Farmkopoulos v. Belgia*, nr skargi 11683⁵⁸ oraz w decyzji z dnia 20 maja 1984 r. w sprawie *E.G.M. v. Luksemburg*, nr skargi 24015/94⁵⁹. Niewątpliwie w postępowaniu ekstradycyjnym nie rozstrzyga się o winie lub niewinności osoby objętej wnioskiem ekstradycyjnym, nie dochodzi tu zatem do rozpoznania „sprawy karnej”. Potwierdza to jednoznacznie art. 1 Europejskiej Konwencji o Ekstradycji z 13 grudnia 1957 r.⁶⁰, z którego wynika że postępowanie ekstradycyjne obejmuje osoby ścigane za popełnienie przestępstw albo poszukiwane w celu wykonania kary lub środka zabezpieczającego.

Postępowanie sądowe w państwie wezwanym o wydanie osoby oskarżonej nigdy nie ma na celu pozytywnego ustalenia jej winy, gdyż postępowanie to zmierza do

⁵² Wyrok ETPC z 10 listopada 2005 r. w sprawie *Ramsahai i in. v. Holandia*, nr skargi 52391/99, LEX nr 165546.

⁵³ Wyrok ETPC z 15 listopada 2005 r. w sprawie *Reinprecht v. Austria*, nr skargi 67175/01, LEX nr 165548; wyrok ETPC z 17 września 2009 r. w sprawie *Enea v. Włochy*, nr skargi 74912/01, LEX nr 514409.

⁵⁴ Decyzja ETPC z 5 lipca 2007 r. w sprawie *Saccoccia v. Austria*, nr skargi 69917/01, LEX nr 292357.

⁵⁵ S. Steinborn (w:) J. Grajewski, L.K. Paprzycki, S. Steinborn, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. II, Warszawa 2010, s. 734.

⁵⁶ A. Górski (w:) K.T. Boratyńska, A. Górski, A. Sakowicz, A. Ważny, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 1246.

⁵⁷ Publikacja na stronie www.echr.coe.int.

⁵⁸ Publikacja DR 64/52.

⁵⁹ Publikacja DR 77 – A.

⁶⁰ Dz. U. z 1994 r. Nr 70, poz. 307 z późn. zm.

wydania osoby państwu wzywającemu, w którym przeprowadzone ma być właściwe postępowanie⁶¹. Nie dochodzi tu zatem do przesądzenia kwestii winy konkretnej osoby, lecz wydanie jej właśnie w celu rozstrzygnięcia o zasadności „oskarżenia” lub wykonania kary albo środka zabezpieczającego. Wydanie osoby ściganej nie przesądza więc jej winy ani nie przemawia za zasadnością skazania, ta kwestia będzie dopiero rozpoznawana we właściwym postępowaniu – postępowaniu co do istoty sprawy.

Jak zatem słusznie wskazał Sąd Apelacyjny w Katowicach w postanowieniu z dnia 25 sierpnia 1999 r., II AKz 251/99⁶², celem postępowania ekstradycyjnego jest jedynie rozstrzygnięcie prawnej dopuszczalności ekstradycji i wystarczające do tego jest uprawdopodobnienie zarzutu popełnienia przestępstwa, zaś istnienie takiego prawdopodobieństwa przyjmuje się w zasadzie na podstawie faktu złożenia przez państwo wniosku o ekstradycję. Stanowisko to prezentowane jest również w innych judykatach⁶³, a także zaakceptowane, jak się wydaje, przez Trybunał Konstytucyjny⁶⁴. Pogląd taki wyraził również Sąd Apelacyjny w Warszawie w postanowieniu z dnia 4 grudnia 2007 r., II AKz 746/07⁶⁵, w którym dodatkowo wyraźnie stwierdzono, że sąd orzekający w przedmiocie prawnej dopuszczalności wydania osoby ściganej nie jest uprawniony do dokonywania oceny wartości i znaczenia zebranych dowodów w kontekście przypisania odpowiedzialności karnej oskarżonego, zaś posiedzenie sądu nie może przekształcić się w rozprawę, na której bada się kwestię winy osoby, co do której złożono wnioski ekstradycyjne. Pogląd ten w pełni akceptowany jest w doktrynie⁶⁶. Sąd w postępowaniu ekstradycyjnym nie jest też uprawniony do ustalania i badania ewentualnych okoliczności wyłączających winę lub bezprawność, jest to bowiem domena sądu rozpoznającego sprawę merytorycznie⁶⁷.

Z całą pewnością należy w związku z tym podzielić stanowisko prezentowane przez L. Gardockiego, że postępowanie ekstradycyjne nie może przekształcić się w regularny proces karny, zmierzający do rozstrzygnięcia kwestii winy osoby ściganej, ponieważ to ma być dopiero przedmiotem postępowania za granicą, po wydaniu tej osoby⁶⁸. Podsumowując, przedmiotem dowodzenia w postępowaniu ekstradycyj-

⁶¹ Z. Knypl, *Komentarz do Europejskiej Konwencji o ekstradycji (w:) Standardy prawne Rady Europy*, t. III, *Prawo karne*, red. E. Zielińska, Warszawa 1997, s. 243.

⁶² OSA 2000, z. 5, poz. 41.

⁶³ M.in. postanowienie SA w Lublinie z 26 kwietnia 2006 r., II AKz 99/06, Prokuratura i Prawo 2006, nr 10, s. 26; postanowienie SA w Warszawie z 7 marca 1997 r., II AKz 76/97, *Apel. Wa-wa* 1997, nr 3, poz. 12.

⁶⁴ Wyrok TK z 5 października 2010 r., SK 26/08, OTK A 2010, nr 8, poz. 73.

⁶⁵ OSA 2009, z. 3, poz. 5.

⁶⁶ T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 1266; P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgrzyzek, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. III, Warszawa 2007, s. 741; M. Płachta (w:) J. Grajewski, L.K. Paprzycki, M. Płachta, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. II, Kraków 2003, s. 593; S. Steinborn (w:) J. Grajewski, L.K. Paprzycki, *op. cit.*, s. 741.

⁶⁷ Postanowienie SN z 17 kwietnia 1997 r., I KZP 7/97, *Prokuratura i Prawo* 1997, nr 6, poz. 8.

⁶⁸ L. Gardocki (w:) J. Bratoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński, S.M. Przyjemski, R.A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. III, Warszawa 2004, s. 884.

nym nie jest kwestia odpowiedzialności karnej ekstradytowanego, lecz przede wszystkim istnienie przeszkód prawnych warunkujących niedopuszczalność ekstradycji⁶⁹.

Powyższe uwagi prowadzą do wniosku, że rzeczywiście w przypadku postępowania ekstradycyjnego standard, o którym mowa w art. 6 Konwencji, nie musi być bezwzględnie spełniony. Nie znaczy to jednak, że postępowanie to może być nierzetelne, niegwarantujące żadnych gwarancji procesowych osobie, co do której złożono wniosek ekstradycyjny. Jak trafnie podkreśla T. Grzegorzcyk, postępowanie ekstradycyjne musi spełniać minimalne gwarancje rzetelnego (uczciwego) postępowania (*fair trial*)⁷⁰, niemniej nie chodzi tu o pełne gwarancje z art. 6 Konwencji, lecz o elementarne gwarancje rzetelnego postępowania sądowego, np. gwarantować prawo do wysłuchania, do korzystania z pomocy obrońcy, do korzystania z pomocy tłumacza.

III. Europejski nakaz aresztowania a standard rzetelnego postępowania sądowego (art. 6 EKPC)

Instytucja europejskiego nakazu aresztowania została wprowadzona do polskiego kodeksu postępowania karnego z 1997 r. (dalej: k.p.k.)⁷¹ ustawą nowelizującą z dnia 18 marca 2004 r.⁷² Wprowadzone przepisy, obowiązujące od 1 maja 2004 r., stanowią implementację decyzji ramowej Rady Unii Europejskiej z 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi Unii Europejskiej (2002/584/WSiSW)⁷³.

Zgodnie z brzmieniem art. 1 wskazanej decyzji ramowej europejski nakaz aresztowania to decyzja sądowa wydana przez państwo członkowskie Unii Europejskiej w celu aresztowania i przekazania przez inne państwo członkowskie osoby, której dotyczy wniosek, dla przeprowadzenia postępowania karnego lub wykonania kary bądź środka zabezpieczającego.

Europejski nakaz aresztowania jest szczególną i bardzo szybką formą ekstradycji stosowanej między Polską a państwami członkowskimi Unii Europejskiej od 1 maja 2004 r. Stosuje się go wyłącznie między państwami członkowskimi Unii Europejskiej, a procedura przekazania osoby ściganej jest bardzo szybka, gdy uwzględni się tradycyjne postępowanie ekstradycyjne⁷⁴. Owa szybkość wynika przede wszystkim

⁶⁹ Postanowienie SA w Warszawie z 29 listopada 2000 r., II AKz 76/97, OSA 2001, z. 11, poz. 72; T. Grzegorzcyk (w:) T. Grzegorzcyk, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2011, s. 1055.

⁷⁰ T. Grzegorzcyk, *Kodeks...*, s. 1266.

⁷¹ Dz. U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.

⁷² Dz. U. z 2004 r. Nr 69, poz. 626.

⁷³ Dz. Urz. UE L 190 z 2002 r., s. 1 z późn. zm.

⁷⁴ S. Waltoś, *Proces kary. Zarys systemu*, Warszawa 2009, s. 611; J. Zagrodnik (w:) K. Marzał, S. Stachowiak, K. Sychta, J. Zagrodnik, K. Zgryzek, *Proces karny. Przebieg postępowania*, Katowice 2008, s. 292–293; J. Banach-Gutierrez, *Rozwój III filaru Unii Europejskiej: od ekstradycji do europejskiego nakazu aresztowania* (w:) *Nowa kodyfikacja prawa karnego*, pod red. L. Boguni, t. XVII, Wrocław 2005, s. 78.

z faktu bezpośredniego przepływu decyzji między organami sądowymi, jak również zakresienia terminów na wykonanie nakazu⁷⁵.

Europejski nakaz aresztowania opiera się na współpracy organów sądowych i pozbawiony jest zabarwienia politycznego, czynnik polityczny (minister sprawiedliwości) nie uczestniczy bowiem w procedurze zainicjowanej nakazem⁷⁶. Co istotne, europejski nakaz aresztowania nie jest postanowieniem o zastosowaniu tymczasowego aresztowania. Jest żądaniem przekazania danej osoby, z czym może być związany wniosek o zastosowanie wobec niej tymczasowego aresztowania⁷⁷.

Postępowanie w przedmiocie wydania w Polsce europejskiego nakazu aresztowania (rozdział 65a k.p.k.) odbywa się w ramach prowadzonego postępowania karnego przeciwko danej osobie. Jak wynika z treści art. 607a k.p.k., w razie podejrzenia, że osoba ścigana za przestępstwo podlegające jurysdykcji polskich sądów karnych może przebywać na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej właściwy miejscowo sąd okręgowy, na wniosek prokuratora, a w postępowaniu sądowym – z urzędu lub na wniosek właściwego sądu rejonowego, może wydać europejski nakaz aresztowania. Nie jest to postępowanie co do istoty sprawy, nie rozstrzyga się w nim kwestii winy podejrzanego (oskarżonego), lecz podejmuje decyzję w celu jego aresztowania oraz wydania Polsce. Jest to postępowanie pomocnicze, tj. takie, w toku którego usuwa się szczególnie trudności, jakie pojawiły się w czasie procesu – w toku postępowania przygotowawczego lub sądowego⁷⁸. Postępowanie pomocnicze jest postępowaniem dodatkowym, które prowadzone jest w związku z postępowaniem zasadniczym. To jednak w postępowaniu zasadniczym dąży się do rozstrzygnięcia kwestii odpowiedzialności karnej podejrzanego (oskarżonego), a więc udziela odpowiedzi na pytanie, czy oskarżony popełnił przestępstwo, a jeżeli tak, to czy powinien ponieść karę i jaką⁷⁹.

Innymi słowy, w postępowaniu dodatkowym nie bada się „zasadności oskarżenia” w „sprawie karnej”, nie jest zatem spełniony wymóg, o którym mowa w art. 6 Konwencji. Za powyższym przemawia treść art. 1 ust. 2 decyzji ramowej z dnia 13 czerwca 2002 r., z którego jednoznacznie wynika, że państwa członkowskie wykonują każdy europejski nakaz aresztowania w oparciu o zasadę wzajemnego uznawania orzeczeń, nie ma tu zatem możliwości badania zasadności sformułowania wobec podejrzanego (oskarżonego) zarzutów, w tym oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. W postępowaniu, o którym mowa powyżej, badania się, czy nie zachodzi niedopuszczalność wydania (art. 607b k.p.k.), a zatem czy zachodzą formalne podstawy do ścigania danej osoby w oparciu o europejski nakaz aresztowania i to jest jego celem. Stwierdzenie braku podstaw do odmowy wydania europejskiego nakazu aresztowania umożliwia jego wydanie, co nie przesądza ani

⁷⁵ T. Weigend, *Der Entwurf einer Europäischen Verfassung und das Strafrecht*, Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft 2004, s. 292.

⁷⁶ P. Kruszyński, glosa do wyroku TK z 27 kwietnia 2005 r., P 1/05, *Palestra* 2005, z. 7–8, poz. 289.

⁷⁷ S. Waltoś, *op. cit.*, s. 611.

⁷⁸ *Ibidem*, s. 47.

⁷⁹ *Ibidem*.

kwestii winy ściganego, ani nie prowadzi do wniosku, że zebrany materiał dowodowy pozwala na skazanie. W konsekwencji postępowanie prowadzone w Polsce w przedmiocie wydania europejskiego nakazu aresztowania nie musi zapewniać gwarancji, o których mowa w art. 6 Konwencji Europejskiej, nie dotyczy bowiem istoty „sprawy karnej”, lecz ma jedynie na celu stworzenie warunków do pociągnięcia danej osoby do odpowiedzialności we „właściwym” procesie, przed którym uchyla się.

Również postępowanie toczące się w Polsce na skutek wystąpienia państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przekazanie osoby ściganej na podstawie europejskiego nakazu aresztowania (rozdział 65b k.p.k.) nie jest objęte gwarancjami zawartymi w art. 6 Konwencji. To postępowanie nie ma charakteru postępowania zasadniczego, lecz dodatkowego – pomocniczego⁸⁰, nie rozstrzyga się w nim bowiem „zasadności oskarżenia” w „sprawie karnej”, lecz decyduje się jedynie w przedmiocie dopuszczalności wydania, tak samo jak w postępowaniu ekstradycyjnym, co nie budzi wątpliwości w orzecznictwie⁸¹. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Katowicach w postanowieniu z dnia 8 września 2010 r., II AKz 502/10⁸², orzekając w przedmiocie przekazania osoby ściganej, sąd bierze pod uwagę bezwzględne i względne przyczyny odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania określone w art. 607p i 607r k.p.k. oraz względne i bezwzględne zakazy określone w art. 607s k.p.k., a także inne reguły skodyfikowane w rozdziale 65b k.p.k. Wśród tych reguł nie ma badania kwestii winy osoby, której wystąpienie dotyczy. Nie bada się podstaw faktycznych przekazania, w tym nie analizuje zebranego w sprawie materiału dowodowego⁸³ ani nie weryfikuje linii obrony osoby objętej wystąpieniem, nie sprawdza jej alibi ani okoliczności wyłączających winę⁸⁴. Inaczej rzecz ujmując, europejski nakaz aresztowania podlega kontroli (art. 607k k.p.k.), ale nie można odmówić jego wykonania, o ile spełnia wymogi formalne (art. 607c k.p.k.), a nie zachodzą negatywne przesłanki odmowy wykonania⁸⁵. Nie bada się nawet uprawdopodobnienia zarzutu karnego, bo sam fakt europejskiego nakazu aresztowania oznacza, że nie ma potrzeby weryfikowania podstawy dowodowej podstawy postanowienia o aresztowaniu⁸⁶, a procedura europejskiego nakazu aresztowania oparta jest na zasadzie wzajemnego uznawania decyzji sądowych⁸⁷.

Warto również wskazać, że wydanie europejskiego nakazu aresztowania jest dopuszczalne niezależnie od tego, czy postępowanie karne przeciwko osobie ściganej

⁸⁰ *Ibidem*; S. Steinborn (w:) J. Grajewski, L.K. Paprzycki, S. Steinborn, *op. cit.*, t. III, s. 895.

⁸¹ Postanowienie SA w Krakowie z 17 listopada 2004 r., II AKz 403/04, KZS 2004, z. 11, poz. 19.

⁸² LEX nr 686689.

⁸³ H. Kuczyńska, *Wspólny obszar postępowania karnego w prawie Unii Europejskiej*, Warszawa 2008, s. 169 i cytowana tam literatura oraz orzecznictwo.

⁸⁴ Postanowienie SN z 8 grudnia 2008 r., V KK 332/08, LEX nr 524238; postanowienie SA w Szczecinie z 13 grudnia 2006 r., II AKz 404/04, LEX nr 284403.

⁸⁵ Postanowienie SA w Krakowie z 15 lipca 2004 r., II AKz 257/04, KZS 2004, z. 9, poz. 41.

⁸⁶ Postanowienie SA w Katowicach z 18 lipca 2007 r., II AKz 478/07, KZS 2007, z. 11, poz. 60; postanowienie SA w Katowicach z 25 października 2006 r., II AKz 685/06, KZS 2007, z. 1, poz. 101.

⁸⁷ Postanowienie SA w Katowicach z 23 sierpnia 2006 r., II AKz 518/06, LEX nr 217003.

zostało wszczęte w państwie wydania nakazu, przy czym przekazanie takiej osoby może nastąpić tylko wtedy, gdy uwarunkowania podane jako podstawa wydania nakazu wskazują na to, że przeprowadzenie takiego postępowania jest prawnie możliwe⁸⁸.

Z punktu widzenia omawianej problematyki nie jest istotne udzielenie odpowiedzi na pytanie, w jakim zakresie procedura w przedmiocie europejskiego nakazu aresztowania wykazuje związek z postępowaniem ekstradycyjnym i czy europejski nakaz aresztowania jest odmianą ekstradycji, czy też nie⁸⁹. Bez względu bowiem na podobieństwa i różnice, istota postępowania sprowadza się do tego samego – oceny, czy spełnione są warunki dopuszczalności wydania osoby, ale nie „rozstrzyga się o zasadności oskarżenia w sprawie karnej”. I w jednym, i w drugim przypadku nie jest to postępowanie zasadnicze, a zatem nie jest objęte gwarancjami praw człowieka, o których mowa w art. 6 Konwencji Europejskiej.

Opowiedzieć należy się zatem za poglądem, który zakłada, że do postępowania w przedmiocie europejskiego nakazu aresztowania, bez względu na to, czy chodzi o jego wydanie, czy też wykonanie, nie znajduje zastosowania art. 6 Konwencji, albowiem w postępowaniu tym nie chodzi o rozstrzygnięcia zasadności żadnego „oskarżenia” we wskazanym powyżej rozumieniu⁹⁰. Takie też stanowisko zajął Europejski Trybunał Praw Człowieka w decyzji z dnia 7 października 2008 r. w sprawie *Monedero Angora v. Hiszpania*, nr skargi 41138/05⁹¹.

Powyższe nie zmienia jednak faktu, że postępowanie w przedmiocie europejskiego nakazu aresztowania musi charakteryzować się rzetelnością⁹². Jak zaznaczono w doktrynie, w celu zachowania standardów wynikających z art. 6 Konwencji Europejskiej, art. 451 k.p.k. znajduje odpowiednie zastosowanie na posiedzeniu sądu w przedmiocie zarządzenia wykonania kary za te przestępstwa, które stanowiły podstawę przekazania (art. 607e § 2 k.p.k.)⁹³. Moim zdaniem nie może budzić wątpliwości, że każde postępowanie przed sądem musi być „rzetelne”, ale niekoniecznie spełniać wszystkie gwarancje, o których mowa w art. 6 Konwencji Europejskiej, te bowiem odnoszą się do rozpoznania istoty „sprawy karnej”. Nie ma wprawdzie przeszkód, żeby *per analogiam* te gwarancje odnieść także do postępowań incydentalnych czy też pomocniczych, ale nie jest to bezwzględnie konieczne. Zresztą zapewnienie tych gwarancji w pełnym zakresie po prostu miałyby się z celem postępowania w przedmiocie europejskiego nakazu aresztowania. Skoro bowiem w tym postępowaniu nie bada się kompletności zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego ani też nie weryfikuje linii obrony podejrzanego (oskarżonego), to całkowicie zbędne

⁸⁸ Uchwała SN z 20 lipca 2006 r., I KZP 21/06, OSNKW 2006, nr 9, poz. 77.

⁸⁹ Zob. P. Bogdanowicz, *Niekonstytucyjność europejskiego nakazu aresztowania*, Palestra 2005, z. 3–4, s. 65 i n. oraz cytowana tam literatura.

⁹⁰ P. Hofmański, A. Wróbel, *op. cit.*, s. 280.

⁹¹ Publikowane na stronie www.echr.coe.int.

⁹² A. Górski, A. Sakowicz, *Europejski nakaz aresztowania – uwagi de lege ferenda na gruncie nowelizacji kodeksu postępowania karnego* (w:) *Problemy znowelizowanej procedury karnej*, pod red. Z. Sobolewskiego, G. Artymiak i Cz.P. Kłaka, Kraków 2004, s. 210.

⁹³ *Ibidem*.

jest prawo na przykład do przesłuchania lub spowodowania przesłuchania świadków oskarżenia oraz żądania obecności i przesłuchania świadków obrony na takich samych warunkach jak świadków oskarżenia (art. 6 ust. 2 lit. d Konwencji). Taka możliwość jawnie kłóci się z celem postępowania w przedmiocie europejskiego nakazu aresztowania i jest wręcz niedopuszczalna, skoro oparte jest ono na zasadzie uznawalności decyzji sądowych, a zasadność sformułowania zarzutów karnych w kontekście zebrałego w sprawie materiału dowodowego nie jest badana, bo badana być nie może. Inne gwarancje, wynikające z art. 6 Konwencji, jak prawo do korzystania z pomocy tłumacza czy też prawo do obrony, winny być zapewnione w takim postępowaniu, ale nie z tego powodu, że jest to postępowanie „rozstrzygające sprawę karną”, lecz dlatego, że decyduje się w nim o dopuszczalności wydania. Wynik tego postępowania rzutuje na prawa osoby objętej europejskim nakazem aresztowania (np. prawo do wyboru miejsca pobytu) i niechybnie umożliwi pociągnięcie do odpowiedzialności karnej (wykonania wyroku), a w związku z tym wskazane prawa winny być zapewnione. Tego wymaga nie wzgląd na art. 6 Konwencji, ale wzgląd na zapewnienie rzetelnego postępowania przed organem sądowym, co musi być kanonem postępowania sądowego w demokratycznym państwie prawnym, w którym jednostce należy zapewnić należyte gwarancje obrony swych praw i nie mogą być to rozwiązania iluzoryczne⁹⁴. W demokratycznym państwie prawnym ochrona udzielana jednostce nie musi być taka sama w każdym przypadku. Zrozumiałe jest bowiem, że występują zróżnicowane rodzaje postępowań, zaś najpełniejsze gwarancje winny być zapewnione w tych postępowaniach, w których sprawa rozpoznawana jest („rozstrzygana”) merytorycznie. Temu też służy art. 6 Konwencji Europejskiej. W innych postępowaniach owe gwarancje muszą uwzględniać charakter tego postępowania, jego cel, skutki podejmowanych decyzji i zależności od tych okoliczności, zapewniać jednostce należyty, umożliwiający rzeczywistą obronę swych praw, zestaw instrumentów prawnych. Rozwiązania w tym zakresie zawiera wskazana decyzja ramowa w przedmiocie europejskiego nakazu aresztowania. Tytułem przykładu należy wskazać na art. 11 decyzji (poinformowanie o treści nakazu), art. 14 i 19 decyzji (przesłuchanie przez sąd) czy też na art. 27 (ograniczenie możliwości ścigania za inne przestępstwa niż będące przedmiotem przekazania). Zgodnie z polskim kodeksem postępowania karnego osoba mająca być wydana w ramach europejskiego nakazu aresztowania może korzystać z pomocy tłumacza⁹⁵ oraz pomocy obrońcy (zob. art. 607i § 1 k.p.k.). Już przywołane gwarancje wskazują, że starano się zadbać o rzetelność postępowania w przedmiocie europejskiego nakazu aresztowania, choć polska implementacja musi budzić wątpliwości w tym zakresie – np. art. 607i § 1 k.p.k. literalnie nie gwarantuje osobie ściganej europejskim nakazem aresztowania prawa do udziału w posiedzeniu sądu w przedmiocie przekazania i tymczasowego aresztowania, co rodzi wątpliwości odnośnie do zgodności z celem art. 14 decyzji ramowej, jak też odbiera elementarne prawo do wysłuchania. Skoro procedura w przedmiocie europejskiego nakazu aresztowania spełniać ma mi-

⁹⁴ G.L. Seidler, H. Groszyk, J. Malarczyk, A. Pieniążek, *Wstęp do nauki o państwie i prawie*, Lublin 1999, s. 102.

⁹⁵ S. Steinborn [w:] J. Grajewski, L.K. Paprzycki, S. Steinborn, *op. cit.*, t. III, s. 898.

nimalne standardy gwarancyjne, polski ustawodawca powinien pełniej zrealizować założenia decyzji ramowej z 13 czerwca 2002 r. To bowiem ten akt wyznaczył w tym zakresie pewne standardy i to on jest tutaj pełnym punktem odniesienia.

W obecnym stanie prawnym rozwiązania zawarte w decyzji ramowej z 2002 r. nie budzą wątpliwości z punktu widzenia gwarancyjnego, w szczególności zapewniają osobie ściganej możliwość wysłuchania przez sąd, złożenia stosownych oświadczeń, jak też chronią przed ściganiem za inne przestępstwa niż leżące u podstaw przekazania. Polski ustawodawca zrobił za mało, aby ten standard przetransponować do polskiego porządku prawnego. Wyraźnie należy zapewnić osobie ściganej prawo do wysłuchania, z czego nie zwalnia zapewnienie takiej możliwości obrońcy. Osoba ścigana, korzystająca z pomocy obrońcy, nie traci prawa do samodzielnej obrony, winna więc mieć zapewnioną ku temu możliwość. Zaznaczyć należy, że w przypadku ekstradycji biernej osoba ścigana ma wyraźnie i jednoznacznie zagwarantowane prawo do złożenia wyjaśnień przed sądem (art. 603 k.p.k.), zapewniono jej zatem pełne prawo do wysłuchania przez sąd, czego nie uczyniono wobec osoby ściganej europejskim nakazem aresztowania.

IV. Podsumowanie

Osoba ścigana europejskim nakazem aresztowania winna mieć zapewnione niezbędne gwarancje rzetelnego postępowania, adekwatne do jego charakteru i celu. Postępowanie w przedmiocie tego nakazu nie jest objęte zakresem przedmiotowym art. 6 Konwencji ze względu na fakt, że nie jest to postępowanie w przedmiocie „oskarżenia w sprawie karnej”, co nie znaczy, że pewne gwarancje zawarte także w tym przepisie jej nie przysługują (prawo do obrony, prawo do korzystania z pomocy tłumacza). Zastrzec jednak należy, że osoba ścigana europejskim nakazem aresztowania nie jest nimi objęta nie dlatego, że „rozstrzygana jest zasadność oskarżenia w sprawie karnej”, lecz dlatego, że należą one do kanonu każdego rzetelnego postępowania sądowego, także w sprawie o charakterze incydentalnym lub pomocniczym, różny jest przy tym zakres przysługiwania tych praw. Postępowanie w przedmiocie europejskiego nakazu aresztowania musi być rzetelne (uczciwe), tak jak każde postępowanie sądowe czy też przed innym uprawnionym organem państwa, niemniej nie w każdym przypadku muszą być zapewnione pełne gwarancje proceduralne owej „rzetelności”, wynikające z art. 6 Konwencji. Przepis ten nie odnosi się do wszystkich postępowań sądowych ani też wszystkich postępowań mieszczących się w pojęciu „postępowania karnego” w rozumieniu prawa krajowego. Jego celem nie jest zapewnienie jednakowych gwarancji w każdym postępowaniu karnym, ogranicza się bowiem wyłącznie do postępowania, w którym rozpoznawana jest sprawa co do jej istoty („zasadność oskarżenia”). Nie zmienia to jednak tego, że postępowanie w przedmiocie europejskiego nakazu aresztowania, mimo swego charakteru, winno spełniać podstawowe standardy rzetelnego postępowania w demokratycznym państwie prawnym, adekwatne do tego, co jest rozstrzygane w jego ramach i do czego prowadzi przekazanie osoby w ramach tego nakazu.

SUMMARY

A STANDARD OF FAIR TRIAL IN A CRIMINAL CASE AND THE EUROPEAN ARREST WARRANT – COMMENTS AGAINST A BACKGROUND OF THE CONVENTION FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS

The article focuses on the problem of the right to a fair trial in a criminal case with regard to proceedings in the matter of the European arrest warrant. In the author's opinion, a person pursued by the European arrest warrant shall be guaranteed with the fair trial standards, adequate to its character and aim. The proceeding concerning EAW, however, is not covered by the objective scope of art. 6 of the Convention, due to the fact, that it is not the proceeding in the matter of 'accusation in the criminal case', which does not mean that some safeguards included in this provision may not be vested (the right to defend, the right to use help of the interpreter). In the author's opinion it has to be reserved, that the person pursued by the European arrest warrant is not entitled to such safeguards due to the fact, that 'legitimacy of the accusation in the criminal case is being decided', but due to the fact, that they belong to the canon (standard) of any fair trial, also in case of incidental or subsidiary character, however the scope of rights is different.

The proceeding concerning the European arrest warrant must be fair (honest), as every trial or other proceeding exercised in front of the entitled state's authority, however not in every case full safeguards of proceeding's 'fairness', resulted from art. 6 of the Convention, must be affirmed. Its aim is not to ensure equal safeguards in every criminal proceeding, because it is limited only to the proceeding, in which the case is adjudicate only to its substance ('accusation's legitimacy').